

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LXXXIV. Regula decima-quinta, exponens, quænam è diversis
opinionibus circa quæstiones morales eliganda sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

de facto, ad divinam legem spectantibus, v. g. an quispiam ad sacram communionem satis sit dispositus, sufficit opinio de eo probabilissima, &c. Quæ profectò licita non forent, si vera foret negativa propositio damnata: utpote quæ cum (ut facit) universalis sit (utpote indefinita, nihilque excipiens) in rigore & proprio verborum sensu etiam ista negat esse licita. Et reverà ista illicita esse, ex superiori regula nostra Adversarii putant rectè inferri.

1034 Tertiò, aliqua opiniones ad tam altum probabilicatis gradum ascenderunt, ut licet scientiæ perfectionem non attingant, habeantur tamen quasi moraliter certæ, ita ut oppositæ opiniones non videantur morali consideratione dignæ. Tales verò opiniones Judex licitè sequitur in iudicando, sicut & quilibet in operando, in materia saltem juris humani. Nam exempli gratiâ manè egredienti è territorio suo, in quo jejuniû, ad aliud in quo non jejunatur, licitum est in isto territorio carne vesci.

1035 Et quamvis, in materia juris naturalis, opinio ejusmodi sequentem non excuset à peccato contra legem, si falsa sit; excusat tamen à peccato contra conscientiam, si post debitam inquisitionem videatur adèd gravibus nixa fundamentis, ut mens plenè iudicet eam esse veram, nec ullum occurrat argumentum grave in contrarium.

1036 Quartò, certum est Alexandrû VIII. non condemnasse sententiam S. Thomæ sectione 4. exhibitam: utpote cujus doctrinam tutissimam inconcussamque Alexander VII. declaravit. Certum item, non voluisse quòd Probabilistis licitus sit, in materia juris naturalis, usus opinionis cujuscumque probabilis, tametsi usus iste videatur ipsis probabilissimè licitus. Alias licitum voluisset Probabilistis usum plurimum opinionum in praxi perniciosarum, antequam tales ab Innocentio XI. declararentur, v. g. opinionis dicentis, præcepto communionis annuæ satisfieri per sacrilegam Corporis Domini manducationem: utpote quæ ipsis ante condemnationem adèd probabilis videbatur, ut opinio communis esset, teste Busenbaum l. 6. tr. 3. c. 2. Istud autem asserere, quid aliud esset, nisi summos Pontifices inter se committere: quod profectò non licet.

CAPUT LXXXIV.

Regula decima-quinta, exponens, quoniam è diversis opinionibus circa quæstiones morales eligenda sit.

1037 CUM ratio data sit homini, tamquam dux, cur ipsum dirigat ad verum finem suum ultimum, propter quem consequendum creatus est, in omnibus agendis primò considerandum est, utrum actio, de qua deliberatur, ad Deum (qui solus est verus finis ultimus ipse, & esse debet finis ultimus omnis actionis nostræ) conducatur, vel ab eo abducatur. Si abducatur, o-

mittenda est. Si conducatur, necessariò faciendâ est, si ad eum finem necessaria sit necessitate præcepti; si ad eum facilius quidem & perfectius consequendum utilis sit, sed non præcepta, solum faciendâ est ex consilio, secundum cujusque vocationem, sicut supra dictum est.

Secundò, ea proinde opinio, vel ex præcepto, vel ex consilio eligenda est, vel quam legi Dei consentaneam esse ratio naturæ vel fidei lumine illustrata certò judicat; repudiandâ verò quam constat ei adversari.

Tertiò, quando certum non est, sed probabilè, actionem legi æternæ dissentaneam esse, omittenda est, nisi omissio etiam illius legi æternæ probabiliter dissentanea sit.

Quartò, in tali angustia, danda est opera, ut veritas cognoscatur: neque enim Deus sibi contrarius est, ut contraria præcipiat. Aliunde est adèd justus & bonus, ut si, quantum debemus, adhibeamus diligentiam, doceat nos quid eligere debeamus, nec sinat in eas nos angustias duci, ut necessariò peccemus, vel perplexi maneamus, nisi forte culpâ nostrâ.

Quintò, si adhibitâ diligentia anxietas persistat, è duobus malis, vel periculis, minus eligendum, sicut sit, dum de periculo perendorum temporalium agitur. Nec tamen ex hoc plena semper habetur non peccandi securitas: cum fieri possit, ut qui è duobus eligit quod sibi videtur minus malum, suâ culpâ judicet minus malum, quod reverà est majus; nec proinde ignorantia (utpote culpabilis) ipsum excuset. Propterea namque viri sanctissimi, tametsi magnâ sollicitudine peccandi pericula fugerent, securi non erant se in multis non peccare, sed anxii & timidi, ut de se Paulino aliquando scripsit Augustinus. *Quis vindicandi modus, non solum pro qualitate & quantitate culpæ, verum etiam pro quibusdam viribus animorum? quàm profundum & latebrosum est! Ego in his quovis peccare me fateor, & ignorare, quando quoquo modo custodiam id quod scriptum est: "Peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant."*

Sextò, extra casum dictæ perplexitatis, quando deliberatio est, quoniam opinio eligenda sit ex duabus, quarum una tuta est, altera non tuta, sive una stat pro lege contra libertatem, altera stat pro libertate contra legem; dum de lege æterna, seu naturali agitur, si post adhibitam diligentiam magnam, incerta maneat veritas, tutior opinio eligenda est; ab actione proinde abstinendum. Quia tunc locum habet effatum, non jure duntaxat Canonico consecratum, sed & jure naturali præscriptum: *In dubiis, seu incertis, ubi de salute æterna agitur, tutior pars est eligenda;* ad vitandum utique morale periculum violandæ legis æternæ; quod prudenter timeatur, dum in contrarium securitas non habetur; uti non habetur in illa incertitudine, in qua meritò timeatur, ne opinio stans pro ill-

berrate decipiat sequentem. Cum reverà ipsum decipiat, si falsa sit. Quia (uti cap. præcedenti S. Thomam docentem audivimus) nulla opinio falsa excusat agentem contra legem. Quod & pluribus argumentis ostendimus ibidem. Et ideo in ejsmodi incertis, Sanctorum exempla & documenta nos docent, eligendum certum, dimittendum incertum; potiusque eligendum id quod favet charitati, quam quod cupiditati; potius id quod contrarium est propensione naturæ corruptæ, quam quod ipsi indulget. Tum quia sic & non aliter cavetur periculum violandæ legis æternæ. Tum quia nobis suspecta esse debet propositio & cupiditas nostra; ne caligare nos faciat ad meridiem lucis æternæ, dum ei favemus, potius quam luminosæ charitati. Nam id Isidorus Pelusiotæ ait l. 4. epist. 25. *Commune hoc sanè malum esse videtur, ut homines... sibiipsis excusationes defensivesque quamlibet invidias accersant.* Quia, ut l. 5. epist. 234. dicit, *amor suæ rectitatis labefactat corruptique iudicium.* Et, ut Hieronymus epist. 247. *omnes homines viris nostris favemus.* Amor quippe noster est pondus nostrum, & eo ferimur, quod nos trahit; eo etiam trahitur intelligentia nostra, illud considerat, secundum illud iudicat. Quia enim est unusquisque, talis ei finis videtur: Deus etiam spargit pœnales cecitates super illicitas nostras cupiditates; ut Augustinus loquitur l. 1. Confess. c. 18. Et ista est ratio, propter quam venerabilis Petrus de Martyribus supra n. 976. dicit, quod in supradictis dubiis, & incertis, id eligendum sit quod naturæ nostræ propensionibus & cupiditatibus adversatur, ac per consequens id potius quod favet charitati, quam quod cupiditati, & potius id quod favet libertati nostræ spirituali, quam quod carnali. Charitati verò, & spirituali nostræ libertati magis favet alligatura salutaris divinæ legis, quam relaxatio illius: quia per eam remedium apponitur malis nostris, & periculis obviatur. At verò, juxta S. Thomam 2. 2. q. 60. a. 4. ad 3. *cum debemus malis aliquibus adhibere remedium, sive nostris, sive alienis, expedit ad hoc ut securius remedium adhibeatur, quod (in obscuris & incertis) supponatur id quod est deterius, seu naturæ nostræ & cupiditati carnalique libertati molestius.*

1043 Nec obstant effata ista: *In dubiis odia restringenda, favores ampliandi. Benignior interpretatio facienda; &c.* Quia, uti Proleg. 1. c. 9. pluribus argumentis demonstravi, verè favorabilia & benigna sunt, quæ spirituali favent libertati; odiosa, quæ carnali. Per consequens favorabiliores benignioresque censenda sunt opiniones, quæ (dum veritas incerta est) legi favent æternæ, seu naturali, quam quæ favent libertati ei oppositæ. Nec certè eo ipso favorabile quidpiam existimare debet Christianus, quo carnali isti amicum est libertati; oppositum verò odiosum: imò favorabile potius quod ei favet libertati, ad quam ordina-

ri debet tota vita Christiani, quæ est libertas à peccato. A quo quia nos liberat lex æterna, sollicitè observata, ac per consequens ab æterna nos liberat miseria, tametsi contraria sit libertati carnali; Matth. 11. vocatur *jugum suave.* Et vincula illius Eccli. 5. *alligatura salutaris.*

Et hinc septimò, in concernentibus legem æternam, tutiores quidem opiniones semper eligere non jubemur, sed veras; juxta illud Zachar. 8. *Veritatem diligite:* dum tamen assequi non possumus veritatem; sequi nos oportet opiniones tutiores, seu faventes legi; utpote unice tutas, ut supra visum est. Cæterum ad assequendam veritatem tanta adhibenda est diligentia, quantam postulant rei ac negotii gravitas, deliberantisque facultas, & magnitudo mali, de quo vitandò consultatur. Quod profectò est malorum omnium maximum, peccatum utique, per quod summam incurrimus miseriam, divinaque violamus præcepta, quibus servatis vitam consequeremur æternam, iis verò violatis infinitam offendimus majestatem Dei, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Qua profectò ex parte nulla diligentia esse potest nimia. Unde sollicitissimè (absque scrupulo tamen) cavendum est, ne humanæ imbecillitatis specie aliquid negligamus: nam ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio est plenius consulendum. cap. 3. de elect. in 6.

Quia verò cæci sumus à nativitate, cæcitatibusque nostræ tenebras augent cupiditates, sedulo invocare nos oportet Spiritum sanctum, ut miseris det sapientiam & intellectum, dicendo cum Rege Josaphat: *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* 2. Paralip. 20. 12. Et cum Psal. 142. *Dirige me in veritate tua.* Estque hujusmodi oratio, & quidem assidua, iis etiam necessaria, qui se perspicacissimos arbitrantur: utpote qui frequenter præ cæteris cæci sunt. Unde Tob. 4. 20. Spiritus sanctus monet: *Omni tempore benedic Deum, & pere ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in eo permaneant.* Et Eccli. 37. *In his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.* Alioqui non debet quis existimare, debitâ se diligentia usum, nec invincibiliter errare, si erret. Nam, ut sapienter Adrianus VI. quodlibeticâ q. 2. in 1. q. sine argum. ad 2. nullus errat invincibiliter, nisi faciat quod in se est, ut ministerio hominum, vel internâ Dei inspiratione doceatur de veritate. Qui ergo in dubiis inquirat veritatem ab homine, etiam docto, non est tutus, nisi simul talem se exhibeat orationibus, & lachrymis, qui merito instrui debeat de agendis, ubi defuerit humanum ministerium, &c. Unde, quod nobis miseris horribilissimum est, mittit sæpè Deus malos Ductores malis ex ira, ut vicissim per se, sicut justum est, pereant. Quod expresse fundari videtur in Scriptura Ezech. 14. ... *Ex quibus facile pendere pos-*

sumus quam parum tūti sumus, dum sequimur errorem Doctoris, non recurrendo animo contrito & humiliato ad Dominum, ut vias nostras dirigere dignetur. Confule epistolas S. Augustini & Innocentii Papæ, 90. 92. 93. 94. 95. in quibus ex Scriptura multipliciter ostenditur eadem necessitas orationis; ita ut certissime errent Scriptores nonnulli, necessitatem illam solum admittentes in casibus admodum raris.

1046 Nec tamen sufficit orare, nisi exaudiendæ orationis impedimenta tollantur, inveniendæque veritatis media adhibeantur. Quem in finem, imprimis danda opera, ut ab omni cupiditate animus expurgeretur. Tum quia quemadmodum soli sæpe nubes offundunt tenebras, sic rationem affectus obscurant, inquit S. Maximus Martyr to. 2. serm. 59. *Et amor sui rectum labefactat iudicium*, ut S. Isidorus suprâ. Et, ut Augustinus, *indefatigabili lege spargit Deus penales cecitates super illicitas cupiditates.* Denique, ut Hieremias ait Thren. 5. *quia peccavimus... ideo obtenebrati sunt oculi nostri.* Quamobrem sæpe videmus homines, alioquin doctos & perspicaces, ad meridiem caligare, & nonnulla legi æternæ, rationique manifestè contraria probare: quia excæcavit eos cupiditas sua, vel scilicet inordinatus amor temporalium, vel desiderium placendi hominibus, seseque accommodandi eorum cupiditatibus. Neque enim putandum est, solos affectus erga res malas intellectum obtenebrare, sed & quoscumque, quibus cor nostrum creaturis affigitur: quia affectus isti non sinunt nos ut oportet, considerare quæ consideranda sunt, & velut mali humores in oculum illapsi, faciunt res aliter apparere, quam aliàs apparent.

1047 Deinde in omnibus, ac præ omnibus, in corde esse debet observantia divinæ legis, cum sincero desiderio eam observandi, quamcumque in partem, etiam propensionibus nostris adversam, cognita fuerit, juxta illud Pl. 118. *Dilexi mandata tua super aurum & topazion:* quibus verbis declaratur, quòd mandatorum observantia in tantum debeat nobis cordi esse, ut præcipua cura nostra de iis observandis esse debeat, juxta illud Deuteron. 6. *Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & meditaberis in eis sedens in domo tua, ambulans in itinere, dormiens atque consurgens, &c.* Cum indignum sit, hominem, ad observandum legem Dei conditum, de ea servanda minus sollicitum esse, quàm avarus cogitet de promovendo lucro, ambitiosus de honore. Quod profectò facit omni in opere quod prodesse potest. Præclare hac de re Bernardus serm. 26. de divers. *Rogo vos, fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit, quod utilius possitis audire. Ubi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur... In his verò rebus, de quibus nihil certi possumus invenire, nihil certum voluntas nostra desinat. Pendeat semper cogitans, ne forte altera pars Deo magis placeat; & parati simus voluntatem*

ejus sequi, in quamcumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo super his quæ certa sunt hæset; nemo dubia pro certis admitat; nemo sibi in dubiis iudicium vindicet, præcipitè sententiam. & experiemur quod scriptum est: "Pax multa diligentibus legem tuam," & non est illis scandalum.

Denique non solum nihil negligendum apud Deum, sed nec apud homines, ad cognoscendam veritatem. Non negligendum (inquam) studium, quale & quantum negotii exigit gravitas. Et, si ipse deliberans minus capax sit, consulendi sunt peritiores, ut illorum studium, scientia & experientia nostræ suppleat scientiæ vel experientiæ inopiam.

Sed & in peritiorum, qui consuluntur, de lectu, summâ opus est prudentiâ: quia ubi de æterna salute agitur, & ii qui consulunt sincerum præ se ferre debent desiderium cognoscendi veritatem, eamque sequendi, etiam futuram sibi incommodam; & in iis qui consuluntur non sufficit peritia quæcumque: nam sine dubio petiti erant Scribæ, Pharisei & Legisperiti apud Judæos, imò apud ipsos reputabantur etiam prudentes ac pii; nec tamen eorum sequentes doctrinam erant securi (ut constat ex Matth. 15. 14.) imò cæci erant, cum cæcis ducibus suis in foveam cadentes. Nec securi fuerunt qui securi sunt opiniones Bauniorum, Tamburinatorum, Escobariorum, aliorumque ejusmodi Casuistarum, à quibus traditæ sunt tot propositiones, ab Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII. damnatæ: utpote quas ad minimum scandalosâs, & in praxi perniciosâs, vel erroneas ipsi declararunt, ætiamque cæli viam plus nimio dilatantes. Earum tamen Authores habiti sunt prudentes, docti & pii.

Vel hinc ergo patet evidenter 1°. ad securitatem non sufficere peritiam eorum qui consuluntur, si fama sit eos aliis in rebus laxiorem habere conscientiam, seu doctrinam (ait Alfonso à Castro, insignis Doctor ex Ord. S. Francisci l. 2. de potest. leg. pæn. c. 14.) *etsi multi tales concorditer de re aliqua senserint, non est propterea illorum sententia securè suscipienda, si constet alios viros bonos perinde ac doctos contrarium sentire, etiamsi hi pauciores sint numero quàm alii.* Securè proinde nemo sequitur luxuriantia hodie ingenia, de quibus Alexander VII. in Præfatione Decreti sui de 24. Septembr. 1665. conqueritur, dicens, *summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad salutem pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vite christiana corruptela, viaque salutis, quam suprema veritas Deus... arctam esse deservit, in animarum perniciem dilataretur.*

Patet 2°. consilium ab iis potius Doctoribus petendum, qui arctam divinæ Scripturæ

& SS. Patrum doctrinam sequuntur, quam qui laxam. Arctam quippe esse viam quæ ducit ad vitam, Veritas definivit Matth. 7. Momentque SS. Patres, signanter Hieronymus & Anselmus ad eum Mathæi locum, ob naturæ corruptionem, difficile esse hanc viam non solum ambulare, sed & eam invenire. Quæ difficilis vix esset, si secuta esset molliorum Casuistarum doctrina. Monet etiam Salvator ibidem, & Luc. 13. paucos, ex iis qui quærent intrare (adeoque ex fidelibus) intraturos in regnum celorum. Non pauci verò intrarent, si illud intrarent fideles, vitam transigentem secundum mollem doctrinam eiusmodi Casuistarum.

1052 Patet 3°. securiorem esse directionem, tutioraque consilia strictorum quam laxorum Doctorum. Tum quia ex dictis n. 977. *verba sapientum mollia non sunt, sed pungentia ut simuli*, verique Doctores à Domino vocantur *sal terra*, quod urit & pungit. Tum quia tametsi utraque cavenda sit extremitas, & rigoris scilicet, & laxitatis; majus tamen hodie periculum est à laxis, quam à rigidis Doctoribus, majorque multitudo fidelium perit, ob nimiam Confessariorum & Directorum indulgentiam, falsamque misericordiam, quam ob excessivum rigorem, uti demonstravimus Proleg. 2. c. 15. n. 146. & seqq. Unde venerabilis Petrus Cantor, ut supra vidimus, Doctores illos, qui se benignos vocant, Eunuchos & effeminatos appellat, eunuchifantes quod vitile & robustum est in arcu Domini, contra quos invehitur Isaias c. 3. dicens: *Dominus auferet à Hierusalem Consiliarium, & prudentem eloquii mystici, & dabo pueros principum eorum, & effeminati dominabuntur eis.* Vide dicta n. 977. citato, sicut & num. præcedenti, ubi V. Bartholomæus à Martyribus eligendum monet quod naturæ nostræ ac affectionibus magis molestum est, & magis adverteratur. Et Joannes Sarisberienfis, cæteris præferri consilia sapientum in timore Domini, qui honorem Dei commodis omnibus anteponunt.

1053 Octavo, post hæc omnia Sanctorum exemplis admonemur, quod licet dum suppetit via ruta, & periculo prorsus vacua, id facere non liceat, quod solum probabiliter licet, etiam si revera liceat (quia peccandi periculo se committere non licet, dum cavere potest) absoluta tamen certitudo ad bene agendum non semper necessaria sit: utpote extra sphaeram possibilitatis humanæ collocata. Quippe frequenter incidunt casus, in quibus neutra ex parte plena certitudo, plenaque securitas haberi potest. Exponit hoc eleganter Wendrockius in Appendice II. ad disert. de prob. sect. 3. a. 2. Eucharistiam (inquit) extra gratiæ statum, extra congruentem tanto Sacramento animi affectum sumere, noxium & perniciosum est. Rursus ab Eucharistia gravi suo damno ille secedat, qui ad eam ritè percipiendam probe sit affectus. Utrum autem quis in gratia sit constitutus, utrum congruenter affectus, prorsus

nemini compertum est. Majorem habet alius alio fiduciam, prout majorem spiritus abundantiam calitatis acceperit: certitudinem habere, saltem usitato gratiæ cursu, nemo dicendus est: cum Scriptura doceat, neminem scire, utrum odio, an amore dignus sit. Videatur S. Thomas 3. p. q. 86. a. 4. ad 5. ubi dicit, quod homo per certitudinem scire non potest, utrum sit verè contritus. Quodque idè, ad bene & laudabiliter communicandum, sufficit si in se signa contritionis inveniat, puta doleat de præteritis, & proponat cavere de futuris.

Nec modò certitudo illa, adeptaque gratiæ plena securitas, extra facultatem hominis posita est, sed etiam extra illius utilitatem. Non enim ipsis, in tanto elationis periculo constitutis, expedit certò nosse remissa sibi esse peccata, & se cum Deo penitus reconciliatos. Imò nihil magis expedit, quam in illo incerto dejectos & humiles ad mortem usque permanere, & quibuscumque possunt bonis operibus interim coniti, vocationem suam ac reconciliationem certam facere. Hinc expressè Sapiens monet, ut de propitiato peccato sine metu non simus; nobilemque feminam, anxie poscentem, ut sibi remissorum peccatorum certam fidem faceret, ab isto imprudenti desiderio deterret Magnus Gregorius: *Quod verò (inquit l. 7. epist. 22.) dulcedo tua in tuis literis subjungit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam, mihi esse revelatum, quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem, etiam & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui revelatio fieri debeat. Inutilem verò, quia securus de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum jam in die via tua ultimo plangere eadem peccata minime valebis. Que dies quoadusque veniat, semper suspecta, semper trepidè metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare. Certè Apostolus Paulus jam ad tertium celum ascenderat, in Paradisum quoque ductus fuerat, arcana verba audierat, quæ homini loqui non liceret; & tamen adhuc trepidans dicebat: "Castigo corpus meum, & servituti subicio, ne ce fortè aliis prædicans, ipse reprobus efficiar. " Adhuc timeo, qui jam ad celum ducitur; & timere non vult, quæ adhuc in terra conversatur. Perpende, dulcissima filia, quia mater negligentia solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligens reddaris; Scriptum est enim: "Beatus homo, ce qui semper est pavidus. " Et rursus scriptum est: "Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. " In paucis ergo hujus vita tempore necesse est ut tremor teneat, quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exulcet.*

Porro ex isto incerto, ex ista necessaria caligine, in qua vivere homines expedit, necesse est ut justis plerisque, etiam bonas, actiones non nisi trepidè, & cum non levi formidine faciant. Nam & qui accedit ad Eucharis-

stiam, meritò vereri potest, ne indignus accedat, & ne hoc ipsum quòd sibi nullius peccati conscius est, ex cæcitate cordis proveniat, quam sibi peccando accersiverit. Idemque in multis aliis sacris ministeriis usuvenit. Timebat Augustinus, tum cum ad Sacerdotium invitatus evectus est, ne hoc in occulti cujusdam peccati vindictam à Deo permillum esset. Quantò justius id timere possunt, qui non tam manifestis divinæ voluntatis indiciiis ad Ecclesiæ munera promoventur?

1056 Quid in ipsis Sacerdotii functionibus, in ipsis charitatis operibus, quàm multæ ejusmodi non frivola, sed graves formidines occurrunt? Inanis gloriæ studio prædicationis munus obire, piaculum est: & qui sic se affectum esse sentiret, longè consultius pœnitentiæ vacaret, quàm illud sibi onus imponi pateretur. Et tamen quis certò novit, actus suos ab hoc vitio non proficisci, quo nulli sæpè gravius & periculosius laborant, quàm qui illud in se penitens non agnoscunt? Adeò obsecris & indiscrētis indiciiis divinam charitatem terrena & adulterina mentitur. Non licere religiosam vitam sine Dei vocatione profiteri, quis dubitet? Et tamen quis de sua vocatione planè securus? Impar suis viribus vitæ genus amplecti nefas esse, certissimum est. At quis, exempli causâ cum Judicis officium suscipit, eam sibi adesse integritatis firmitatem, certò pernovit, sine qua Scriptura vetat, ne quis sibi Judicis personam sumat? *Noli* (inquit) *querere fieri Judex, nisi valens virtute irumpere iniquitates.*

1057 Quid facient igitur Christiani, si nihil ipsis facere licet, nisi quod sibi licitum esse certò sciant? ubi enim illam securitatem, illam formidinis vacuitatem in hujus vitæ tenebris inventuri sunt? Quis non videat hoc pacto illos inertitæ tradi, quâ nihil periculosius est?

1058 Sed tamen aliunde ratio vetat, in probabile sese peccati periculum conjicere. Fateor, si certa peccandi prorsus vitandi via suppetat. At si majus sit ex alia parte, ex actus scilicet omissione, periculum, majoris vitandi causâ minus adire, non modò non vetat ratio, sed potiùs jubet. Est enim certum hoc pronuntiatum: *E duobus periculis, minus eligendum.* Atque ex hoc principio demonstratur, superius recensitas actiones prorsus à Christianis, licet non sine formidine, obeundas. Adire Eucharistiam, vel sacros Ordines, Pastoris, Prædicatoris, Judicis munus suscipere; exteriora charitatis opera frequentare; religiosam vitam profiteri, periculo non vacat. Sed abstinere ab Eucharistia, si quis ad eam percipiendam probè comparatus sit; itemque impositum sibi Pastoris, Prædicatoris, Judicis munus sine debita causa pertinaciter detrectare, vocanti Deo ad religiosam vitæ professionem non obsequi, sed in pestilente sæculi aura interim remanere, longè periculosius est. Ergo qui, omnibus circumspectis, probabilius judicaret, necessarias sibi ad ista munia dotes non deesse,

haud dubium est quin, ratione duce, in partem minùs periculosam se conferre debeat.

Erit ergo simul certus & incertus: certus 1059 agendi; incertus, an benè sit acturus. Nam ad ipsam actionem se determinat ex certis principiis; nempe, è duobus periculis illud eligendum, quod minus videatur. Nec minùs certus est, sibi aliquid periculum minus videri. Non enim de rei veritate, sed de majori verisimilitudine (idque relatè ad ipsum) hoc judicium format. Ex his autem duobus conjunctis, necessariò sequitur practicum illud judicium, quo voluntas ad agendum determinatur. Sed quia hoc ipsum judicium, quo v. g. quis ad Eucharistiam ritè sumendam probè se comparatum esse censet, non planè certum est (cum in eo quamplurimi fallantur) fit, ut quamvis certus sit ad eundem sibi in hoc statu Eucharistiam, non tamen certus sit, se in eo non peccare. Meritò enim vereri potest, ne, præ cæcitate mentis, suam indignitatem intelligere non poterit, blandiùsque de se indulgentiùsque censuerit.

Atque hoc modo reperitur quædam certitudo agendi, quamvis malè agendi formido superfit. Quòd si quis, eà certitudine non contentus, plenam postulet non peccandi securitatem, quid humana facultas, quid utilitas ferat, non satis sibi perspectum esse testabitur. Omnino enim ad retinendam in hac vita humilitatem (quæ veræ pietatis summa est) mirè conducit, de suis actibus non ita confidere, quasi Deo grati certò & accepti sint; & vel in optimis operibus, occulta ejus judicia perhorrescere, ne quæ recta ac pura hominibus apparent, ipsi perversa atque polluta videantur. Quamobrem hanc animi affectionem Sanctis sæpè tribuit Magnus Gregorius: *Etsi* (inquit in 1. Reg. c. 3.) *in sanctorum virorum oculis recta sunt ea que agunt, ante omnipotentis Dei oculos qualia sint, scire non possunt. Unde & bona que prævalent, incessanter agunt; & super se tonantem illam judiciorum abyssum pertimescunt.* Et in eundem sensum 1. 5. Moral. c. 26. *Sancti viri, cum mala superant, sua etiam benè gesta formidant, ne, cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur; ne pestifera rabes putredinis sub boni specie lateat coloris. Sciunt enim, quia corruptionis pondere gravari, dijudicare bona subtiliter nesciunt; & cum ante oculos extremi examinis regulam deducunt, hæc ipsa in se nonnunquam, & que approbant, metuunt, & totâ quidem mente interinâ desiderant, sed tamen de incertitudine operum trepidi, quò gradiantur ignorant.*

Maneat ergo, ad benè agendum non semper 1060 requiri illam timoris vacuitatem, quæ omnino nulla est, nec esse in hac vita debet; sed sufficere hoc judicium, licet opinativum tantum, nec usquequaque certum, quo quis actionem aliquam ejus omissione tutiorem, & minùs periculosam esse censet: unde jam certo judicio mens colligit, minus illud periculum

lum majori præponendum. Ex hac doctrina nec inertiam nasci planum est, nec salutarem timorem excludi (qui certissimus humilitatis custos est) nec anxietati tamen, & inquietis nimis scrupulis locum dari. Aget enim, qui sic affectus erit: quia, omnibus circumspicendis, habet quo sibi agendum esse decernat. Verebitur tamen, ne propria cupiditate cæcatus, non rectè de seipso judicabit. Sed hæc timor ab anxietate plurimum aberit, quam novit inutilem sibi, imò perniciosam, Deoque ingrati fore. Ergo (concludit Wendrockius) quietem ejus non interpellabit scrupulosa anxietas. Imò, dum laudabilem timorem abiget infida securitas, pacem & quietem magnam conciliabit filialis confidentia in bonitate Dei, cui se regendum judicandumque ita permittit, ut (sicut præcipit Gregorius) *bona qua prævalet, incessanter agat, & tamen divinatorum judiciorum abyssum pertimescat.* Denique cum timore & tremore quidem salutem suam operabuntur, in laboribus, in vigiliis, in elemosinis, in orationibus, in oblationibus, in jejuniis, in castitate, &c. (sicut Tridentinum præcipit. sess. 6. c. 13.) experientur tamen quam verè Psal. 30. 20. scriptum sit: *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te.* Timor proinde ipsius non erit absque magna consolatione, nec absque exultatione, secundum illud Psal. 2. 21. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.*

CAPUT LXXXV.

Respondetur argumentis Probabilioristarum, & imprimis duobus prioribus petitis à consensu & usu omnium, etiam SS. Patrum, & Theologorum.

1061 **O**bjicies 1°. quod tota per Orbem frequentat Ecclesia, seu totus Orbis Christianus, certò licitum est. Sed usum opinionis longè probabilioris de licito tota per Orbem frequentat Ecclesia. Ergo usus ille certò licitus est. Minor constat 1°. ex regula jure canonico & civili recepta: *Inspicimus in obscuris quod verisimilius est, vel quod plerumque fieri consuevit.* 2°. ex eo quòd ipsi etiam Sancti sententias visas sibi probabiliores in praxi secuti sunt, ut S. Cyprianus, pluresque alii sancti Episcopi, sententiam de rebaptizandis iis qui baptizati erant ab hæreticis. S. Athanasius, contra opinionem S. Basilii, de valore juramenti non suscipiendi Episcopatum, Dracontio Monacho, qui id juraverat, Episcopatum suscipere præcepit. Integræ etiam Synodi, tam Provinciales, quam Nationales, in Canonibus suis aliquando concluderunt, dimissâ uxore adulterâ, alteram duci posse ipsâ vivente, prout ostendunt Christianus Lupus to. 3. pag. 404. & seqq. Et Caballutius in notitia ecclesiastica sæculi noni. Canones illos haud dubiè secuti sunt populi illorum temporum. An ergo peccaverunt?

Tom. I.

Respondeo concessâ majore, negandò minorem, in materia juris naturalis. Ad primam probationem, respondeo regulam illam procedere in controversiis facti, vel juris humani, inter quod & jus naturale latissima est disparitas, quòd naturale profusè immutabile sit, nulliusque Legislatoris arbitrio relaxabile; secus humanum, quòd à Legislatoris arbitrio dependet, qui non censetur suâ nos lege adstringere velle; quando longè probabilius est voluntatem Legislatoris non esse quòd in tali vel tali casu obliget, probabilioritate utique famosâ, in verbis legis, vel in ratione quâ lex utitur, vel in declarationibus super legem datis; vel in factis à Legislatore permisis, usque adeò fundata; ut omne ferè dubium de opposito, communi præcipuorum Doctorum judicio expellat.

Ad secundam probationem, respondeo exem- 1062 plum de rebaptizatione non spectare ad jus naturale, sed positivum divinum. Athanasium verò rectè præcepisse Dracontio, ut, non obstantè juramento suo, Episcopatum susciperet: quia non potuerat contrarium jurare in præjudicium Ecclesiæ, ipsius ministerio indigentis, nec in præjudicium autoritatis Patriarchalis, quâ S. Athanasius providere voluit communi bono Ecclesiæ, cui ipsum præcepit. Propterea Athanasius certissimè potuit juramentum ipsius irritare, vel certè in eo pro communi Ecclesiæ bono dispensare. Idque, si & quantum opus, fecisse censetur, dum Episcopatus acceptionem ipsi præcepit. Quia in re nihil profusè fecit contra, sed secundum jus naturale.

Ad tertiam probationem, respondeo, in- 1063 dubitatum esse, matrimonii vinculum, ob adulterium, dissolvi posse autoritate divinâ, nec hoc esse contra jus naturæ. Et hoc modo Sancti aliqui, Provincialesque & Nationales Synodi censuerunt matrimonium, ob adulterium, posse dissolvi; censuerunt (inquam) fieri id posse autoritate divinâ, non privatâ. Quia in re erraverunt quidem (sinistè interpretantes illud Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem aliam duxerit, machatur*) erraverunt (inquam) tam ipsi quam populi, seu illi de populo, qui bonâ fide secuti sunt canones & doctrinam ipsorum; sed error iste potius fuit facti, quam juris. Quia non fuit error contra veritatem juris naturalis, prohibentis dissolutionem matrimonii autoritate privatâ, vel quâcumque humanâ; sed contra veritatem factâ à Deo in verbis illis Matthæi concessionis.

Respondeo 2°. facta particularia, sive non- 1064 nullorum Sanctorum, sive nonnullarum Ecclesiarum, seu Provincialium, aut Nationalium Synodorum, toti seu universali Ecclesiæ tribui non posse: utpote quæ alioqui errasset, v. g. in decidendo quòd matrimonium dissolvi possit ob adulterium, ejus oppositum Ecclesia universa in Concilio Tridentino defini- vit sess. 24. can. 7. Vel hinc ergo pateat evi-

Zzzzz